

REPUBLIKA SLOVENIJA
DRŽAVNI ZBOR

Raziskovalno-dokumentacijski sektor

PP - PRIMERJALNI PREGLED

**ZASEBNO ZBIRATELJSTVO
KULTURNE DEDIŠČINE**

Pripravila:

mag. Andrej Eror

mag. Mojca Pristavec Đogić

Številka naročila: 59/2009

Descriptor/Geslo: Kulturna dediščina/Cultural heritage, Zasebna lastnina/Private property

Datum: 11. 9. 2009

Gradivo ne predstavlja uradnega mnenja Državnega zbora

I. Uvod

Varstvo kulturne dediščine je izpostavljeno različnim vplivom in interesom. Ker kulturna dediščina predstavlja neponovljivo pričanje delovanja človeka v preteklosti, so prizadevanja, da jo ohranijo za bodoče generacije, velik zalogaj tako za zakonodajalce, kot tudi za strokovnjake, ki delujejo na tem področju.

Naročnik je želel primerjalni pregled, ki bi prikazal ureditev zasebnega zbirateljstva kulturne dediščine v izbranih evropskih državah, s poudarkom na odnosu države do zasebnega zbirateljstva.

V Sloveniji so z Zakonom o varstvu kulturne dediščine iz leta 2008 določeni načini varstva kulturne dediščine ter pristojnosti pri njenem varstvu z namenom omogočiti celostno ohranjanje dediščine. Zakon opredeljuje dediščino kot tiste dobrine, podedovane iz preteklosti, ki jih Slovenke in Slovenci, pripadnice in pripadniki italijanske in madžarske narodne skupnosti in romske skupnosti, ter druge državljanke in državljani Republike Slovenije, opredeljujejo kot odsev in izraz svojih vrednot, identitet, verskih in drugih prepričanj, znanj in tradicij. Dediščina vključuje vidike okolja, ki izhajajo iz medsebojnega vplivanja med ljudmi in prostorom skozi čas. Dediščina se deli na materialno in živo dediščino. Materialno dediščino sestavljata premična in nepremična dediščina.

Posebni določil glede zasebnega zbirateljstva zakon ne vsebuje, opredeljuje pa dolžnosti in pravice lastnikov in posestnikov kulturne dediščine ter določila glede prijave arheoloških najdb, najdb arheoloških ostalin, trgovanja s kulturno dediščino, itd. Ta določila se lahko nanašajo tudi na fizične osebe. Opozorili bomo še na Pravilnik o varovanju in hranjenju nacionalnega bogastva in muzejskega gradiva, o vpisu v razvid muzejev in o podelitvi pooblastila za opravljanje državne javne službe muzejev, ki določa minimalne zahteve, ki jih mora spoštovati vsakdo, ki hrani premičnine, ki so nacionalno bogastvo.

V nadaljevanju prikazujemo ureditev varstva kulturne dediščine na mednarodni ravni, iz katerega je razvidno, da vse obravnavane nadnacionalne organizacije državam članicam sicer nudijo pomoč v obliki priporočil, izmenjave dobrih praks, promocijskih ukrepov, finančnih pomoči in podobno, vendar pa v osnovi puščajo posamezni državi proste roke, da področje varovanja kulturne dediščine urejajo z nacionalnimi zakonodajami in na način, ki ga same izberejo kot najustrežnejšega, ter pregled razmerja med državo in zasebnim zbirateljstvom v izbranih državah: Avstrija, Bolgarija, Danska, Francija, Italija in Litva.

V primerjalnem pregledu smo poskušali zajeti države z dolgo tradicijo na področju varstva kulturne dediščine (Avstrija, Danska, Francija, Italija), kot tudi državi, ki sta v zadnjih dveh desetletjih intenzivneje urejali področje varstva kulturne dediščine (Litva, Bolgarija) oziroma sta novi državi članici Evropske unije. Poleg tega pa smo države izbrali tudi glede na njihov geografski položaj - različna področja Evrope in s tem tudi nekoliko bolj različni kulturni in zgodovinski okvir.

Pri iskanju informacij smo se naslonili predvsem na vire, ki so dostopni na svetovnem spletu. Gre predvsem za predpise, ki so na voljo na spletnih straneh pristojnih institucij, za publikacije, ki obravnavajo različna področja kulturne dediščine. V primeru Avstrije in Danske pa smo pridobili tudi odgovore državnih organov, pristojnih za področje varovanja kulturne dediščine.

II. Varstvo kulturne dediščine na mednarodni ravni

2. 1 Evropska unija

Rimska pogodba sicer še ni predvidevala posebnih aktivnosti Skupnosti na področju kulture (1957), je pa na to področje posegla Maastrichtska pogodba (1992). Vendar pa namen oblikovanja skupne kulturne politike ni bil v njeni harmonizaciji, ampak v ohranitvi njene raznolikosti. Maastrichtska pogodba v 151. členu namreč določa, da naj Skupnost spodbuja kulturo v državah članicah ob hkratnem spoštovanju nacionalnih in regionalnih raznolikosti ter postavi v ospredje skupno kulturno dediščino. Ena od osnovnih nalog je tako tudi ohranjanje in varovanje kulturne dediščine, pomembne za evropski prostor. Skupnost lahko na področje kulture posega le s spodbujevalnimi ukrepi, katerih namen ni harmonizacija zakonodaje držav članic in s priporočili, soglasno sprejetimi s strani Sveta. Država članica tako ne more biti prisiljena v aktivnosti, ki bi po njenem mnenju lahko bile škodljive za njeno kulturno identiteto.

Decembra 2008 je bila sprejeta tudi Uredba Sveta, ki ureja izvoz kulturnih dobrin umetniške, zgodovinske ali arheološke vrednosti izven Skupnosti (*Council Regulation (EC) No 116/2009 of 18 December 2008 on the export of cultural goods*). V njej je določeno, da morebitno dovoljenje za tak izvoz izda država članica, ki ji dobrina zakonsko pripada.

Za področje urejanja kulturne dediščine je pomembna tudi Direktiva Sveta o vračanju predmetov kulturne dediščine, ki so bili protipravno odstranjeni iz ozemlja države članice (*Council Directive 93/7/EEC of 15 March 1993 on the return of cultural objects unlawfully removed from the territory of a Member State*). V njej so predpisani pravni postopki za vračanje predmetov in sodelovanje med pristojnimi organi držav članic (Moussis, 2009).

2. 2 Svet Evrope

Tudi na ravni Sveta Evrope je področje kulturne dediščine pomembna problematika in obstaja že kar dolg seznam (predvsem) priporočil državam članicam, kako to področje čim bolj učinkovito urediti, z namenom ohranjanja in varovanja kulturne dediščine:

- *European Convention on the Protection of the Archaeological Heritage, 1992;*
- *Convention for the Protection of the Architectural Heritage of Europe 1985;*
- *European Convention on Offences relating to Cultural Property, 1985;*
- *Recommendation Rec (2003)1 of the Committee of Ministers to member states on the promotion of tourism to foster the cultural heritage as a factor for sustainable development;*
- *Recommendation no. R (98) 5 of the Committee of Ministers to member states concerning heritage education;*
- *Recommendation no. R (97) 2 of the Committee of Ministers to member states on sustained care of the cultural heritage against physical deterioration due to pollution and other similar factors;*
- *Recommendation no. R (98) 4 of the Committee of Ministers to member states on measures to promote the integrated conservation of historic complexes composed of immovable and moveable property;*
- *Resolution (98) 4 on the Cultural Routes of the Council of Europe;*
- *Council of Europe Framework Convention on the Value of Cultural Heritage for Society*
CETS No.: 199 (CE, spletna stran).

2. 3 UNESCO - Organizacija združenih narodov za izobraževanje, znanost in kulturo

Na svetovni ravni največjo avtoriteto na obravnavanem področju prav gotovo predstavlja UNESCO-Organizacija združenih narodov za izobraževanje, znanost in kulturo (*United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization*). Eden od njenih ciljev je registracija in zaščita svetovne dediščine preko sodelovanja med državami. Konvencijo o zaščiti svetovne kulturne in naravne dediščine so podpisale tudi države članice EU.¹ UNESCO na predlog posamezne države presodi o uvrstitvi posameznih znamenitosti na seznam Unescove svetovne dediščine. Na seznamu je trenutno okoli 830 znamenitosti, od tega jih je skoraj 650 s področja kulture, več kot 150 naravnih in okoli 25 mešanih znamenitosti, v vsega skupaj 138-ih državah. Namen seznama je promoviranje naravne in kulturne dediščine ter spodbujanje k ohranjanju te dediščine. Odgovornost varovanja in ohranjanja dediščine prevzemajo države podpisnice konvencije, UNESCO pa le nadzoruje njihovo izvajanje (UNESCO, spletna stran).

V nadaljevanju bomo pogledali ureditve v nekaterih evropskih državah in se pri tem na željo naročnika osredotočili predvsem na ureditev razmerja države do zasebnih zbirateljev kulturne dediščine.

III. Varstvo kulturne dediščine in zasebno zbirateljstvo - ureditev v izbranih državah

3. 1 Avstrija

Osnovno določilo o varovanju kulturne dediščine vsebuje že avstrijska državna pogodba (*Bundes-Verfassungsgesetz*). V svojem 10. členu namreč to področje dodeli v pristojnost zvezne vlade. Nosilec teh pristojnosti je Agencija za kulturno dediščino (*Bundesdenkmalamt*). Na ravni zveznih dežel pa zvezne oblasti skrbijo za regionalno načrtovanje in (so)oblikovanje zakonodaje.

Zvezni zakon o spomeniškem varstvu določa, da so spomeniki vse premične in nepremične dobrine zgodovinske, umetniške in/ali druge kulturne vrednosti, ki jih je naredila človeška roka, njihova ohranitev pa je v javnem interesu.

Z dopolnitvami Zakona o spomeniškem varstvu lahko Agencija za kulturno dediščino izda sklep, s katerim se spomeniki v javni lasti uvrstijo pod spomeniško varstvo. Do leta 2010 morajo biti vsi ti spomeniki zabeleženi na posebnem seznamu.² Zakon je istočasno v skladu s smernicami ali priporočili EU vpeljal tudi prepoved izvoza kulturnih dobrin (COMPENDIUM, spletna stran).

V Avstriji je lahko lastnik kulturne dediščine in zbirk tako javna ustanova kot tudi zasebnik. Večina najslavnejših zbirk je sicer v lasti zvezne države (*Bundesmuseen*), obstajajo pa tudi

¹ Na ozemlju EU je na primer skoraj 300 krajev, ki so na UNESCO-vem seznamu svetovne dediščine.

² O tem, ali obstaja javni interes za ohranitev posameznega spomenika, odloča Agencija za kulturno dediščino po opravljeni znanstveni raziskavi. Na omenjeni seznam so vpisani nepremični spomeniki (vključno s pripadajočimi deli in pritliklinami) in premični spomeniki velikega pomena z vidika kulturne dediščine (IFAR, spletna stran).

zbirke v lasti dežel in zasebnikov. Z vidika zakonodaje ni razlike glede na lastništvo zbirke. Obstajajo le razlike glede njihove zaščite. Vse dobrine, ki imajo umetniško, kulturno ali zgodovinsko vrednost in so v lasti države, dežele ali cerkve, so z zakonom posebej zaščitene kot spomeniki. To pomeni, da se jih ne sme uničiti ali izvažati (brez dovoljenja). Dobrine v zasebni lasti pa niso avtomatsko zaščitene (iz odgovora predstavnice avstrijskega Zveznega ministrstva za izobraževanje, umetnosti in kulturo, Agencija za kulturno dediščino). Za to so potrebni posebni upravni postopki, ki jih lahko sproži Agencija za kulturno dediščino. Proti njeni odločitvi se lastnik lahko pritoži na pristojno ministrstvo. Kriteriji za vpis na omenjeni seznam pa so enaki, ne glede na lastništvo spomenika. Zakon sicer ne določa posebnih zahtev glede vzdrževanja spomenika v zasebni lasti (ne bi bilo v skladu z ustavo), vendar pa je namerno opuščanje nujnih ohranitvenih ukrepov kaznivo (ITER, spletna stran).

Leta 1998 je avstrijski Zvezni zakon o muzejih dodelil muzejem polne pristojnosti in jih preoblikoval v znanstvene organizacije javnega prava. Zvezni muzeji so sicer še vedno pod okriljem Zveznega ministrstva za izobraževanje, umetnosti in kulturo, od njega prejema tudi osnovna finančna sredstva (COMPENDIUM, spletna stran).

Večina muzejev v Avstriji je v zasebnih rokah. Večinoma gre za manjše muzeje v gradovih, zgodovinskih krajih, na arheoloških najdiščih ipd. Tudi ti muzeji z namenom promocije turizma dobivajo subvencije.

Najditelj dobrine, ki spada pod kulturno dediščino, mora o svoji najdbi poročati oblastem, toda ni je obvezan izročiti. Dobrina pripada najditelju in lastniku zemljišča, kjer je bila najdena (iz odgovora predstavnice avstrijskega Zveznega ministrstva za izobraževanje, umetnosti in kulturo, Agencija za kulturno dediščino).

3. 2 Bolgarija

V Bolgariji je področje kulturne dediščine regulirano predvsem z dvema normativnima aktoma. Osnovna načela so navedena v Zakonu o zaščiti in razvoju kulture, ki je krovni zakon za celotno področje kulture. Zakon o kulturnih spomenikih in muzejih (ZKSM) pa je bil do nedavnega akt, namenjen obravnavanemu področju, ki je datiral še v leto 1969. Letos februarja je bil sprejet nov Zakon o kulturni dediščini. Eno od določil je povezano z uveljavitvijo regulative Sveta Evrope št. 3911/92, ki obravnava izvoz kulturnih dobrin. Izvoz kulturnih spomenikov javnega pomena ni več dovoljen, izjema je le začasen izvoz z dovoljenjem Ministrstva za kulturo. Reprodukcijska kulturnih spomenikov je regulirana in definirana z določili "natančna kopija" in "kopije za izobraževalni, reprezentativni ali komercialni namen". Istočasno so bili storjeni prvi koraki k ustanovitvi inšpektorata za kulturno dediščino, da bi do uveljavitve novih zakonskih določil prišlo tudi v praksi (COMPENDIUM, spletna stran).

Bolgarski varuh človekovih pravic je na ustanovno sodišče vložil zahtevo za presojo ustavnosti novega zakona, katerega osnovni namen je pravzaprav bil omogočiti dostop javnosti do zasebnih zbirk. Po mnenju varuha 113. člen krši ustavno pravico do zasebne lastnine. Člen namreč določa, da se lahko premične dobrine kulturne vrednosti proda le pod pogojem, da so registrirane pri pristojnem organu, če pa gre za kulturno dediščino, pa je o tem predhodno potrebno obvestiti ministrstvo za kulturo. V tem primeru ima ministrstvo možnost, da v sedmih dneh odkupi dobrino pod enakimi pogoji kot potencialni kupec. Varuh trdi, da to določilo posega v pravico posameznika, da razpolaga s svojo lastnino in ki izhaja tako iz

bolgarske ustave kot tudi iz spremnega protokola k Evropski konvenciji o človekovih pravicah.

Novi zakon je dal lastnikom premične kulturne dediščine za registracijo rok šestih mesecev (rok poteče 10. oktobra 2009). Ob registraciji lastništva morajo lastniki navesti tudi izvor dobrine in način njene pridobitve. Kdor lastništva ne bi registriral, se tretira zgolj kot skrbnik in ne lastnik določene dobrine (The Sofia Echo, spletna stran).

Nacionalni center za muzeje, galerije in lepe umetnosti vodi register premičnih kulturnih dobrin nacionalnega pomena. Ob registraciji skupina strokovnjakov oceni njihovo vrednost in ugotovi, ali gre za nacionalno bogastvo (IFAR, spletna stran).

Ohranjanje arhitekturne dediščine je v Bolgariji obravnavano v dveh zakonih: v Zakonu o prostorskem planiranju in v že omenjenem Zakonu o kulturnih spomenikih in muzejih. Slednji namreč določa tudi, kateri organi so pristojni za upravljanje in nadzor nad arhitekturnimi kulturnimi spomeniki, vendar pa delitev kompetenc v praksi povzroča nemalo težav, predvsem zaradi dejstva, da nepremičnine/spomeniki pogosto vsebujejo tudi celo vrsto premične kulturne dediščine, ki pa lahko spadajo pod pristojnosti različnih organov. Glavno težavo običajno predstavljajo denarna sredstva za vzdrževanje.

Zakon ne predvideva nikakršnih spodbud ali olajšav za zasebne lastnike nepremične kulturne dediščine. Hkrati pa od njih zahteva ohranjanje spomenikov v dobrem stanju, omogočanje dostopa in izpolnjevanje številnih drugih dolžnosti. Lastnik večine nepremičnih spomenikov je sicer država, vendar je zaradi pomanjkanja specializiranih organov na lokalnih ravneh, upravljanje s kulturno dediščino še vedno zelo centralizirano in zato na samih lokacijah kulturne dediščine precej neučinkovito (COMPENDIUM, spletna stran).

ICOMOS (Mednarodni Svet za spomenike in najdišča) je ob tem izpostavil dejstvo, da nekateri lastniki namerno dopuščajo uničenje spomenikov (npr. hiš pod spomeniškim varstvom), z namenom, da le-ti izpadejo iz registra. Na ta način se lastniki "znebijo" obvez iz naslova spomeniškega varstva.

Sicer pa je kulturni spomenik v Bolgariji v Zakonu o kulturnih spomenikih in muzejih definiran kot "vsaka premična ali nepremična dobrina, avtentični materialni dokaz človeške prisotnosti in dejavnosti ter naravnih procesov, ki ima znanstveno in/ali kulturno vrednost in zanj obstaja javni interes."

Nepremični spomeniki kulture pa so: "Vsa arheološka najdišča, strukture in spominski kraji vključno s pripadajočo dekorativnim in umetnostnim okrasjem na ozemlju in na vodah Republike Bolgarije".

Nacionalno bogastvo so "vsi premični spomeniki kulture, ki imajo visoko znanstveno in kulturno vrednost in katerih ohranitev je v interesu ohranjanja nacionalne dediščine z zgodovinskega, umetnostnega ali arheološkega vidika."

Kulturni spomeniki so torej pod varstvom države. Tudi vsi kulturni spomeniki, ki so odkriti pri arheoloških izkopavanjih, so v lasti države (IFAR, spletna stran).

3. 3 Danska

Politiko kulturne dediščine na Danskem implementira in vodi danska Nacionalna agencija za kulturno dediščino, ki je bila ustanovljena leta 2002 (prej so bile pristojnosti deljene med ministrstvo za kulturo in ministrstvo za gospodarstvo) (COMPENDIUM, spletna stran).

Nacionalna agencija za kulturno dediščino je organ pod okriljem ministrstva za kulturo. V njeno pristojnost sodi varovanje vseh pomembnih dobrin, ki predstavljajo različna obdobja Danske (najdišča, spomeniki, zgodovinske zgradbe, muzeji, registracija in dokumentacija dediščine ipd.). Zakonsko podlago za njeno delovanje predstavljata predvsem dva akta: Zakon o združenem seznamu zgradb ter ohranitvi zgradb in urbanega okolja (*Consolidated Listed Buildings and Preservation of Buildings and Urban Environments Act*) in Zakon o muzejih, ki pokriva tudi področje arheoloških najdb in spomenikov. Naloge pa agenciji nalaga predvsem Odredba o podelitvi nalog in pristojnosti Nacionalni agenciji za kulturno dediščino (Kulturarv, spletna stran).

Osnovno načelo zasebnega zbirateljstva in zasebnih zbirk na Danskem je, da so te zasebna zadeva. Vendar pa obstajata dve pomembni izjemi:

- redka in dragocena umetniška dela, dobrine, ki so posebnega pomena za kulturno zgodovino (knjige, rokopisi, dokumenti ipd.), brez dovoljenja ne smejo zapustiti Danske. To določilo vsebuje zakon, ki pokriva varovanje kulturne dediščine.³ Osnovni cilj zakona namreč je, da dobrine posebne vrednosti ostanejo znotraj meja Danske;
- najdene dobrine, ki imajo veliko kulturno in zgodovinsko vrednost (redka dela, dragocene kovine in kovanci, starodavni artefakti, fosili ipd.) in nimajo znanega lastnika (mrtva lastnina), pripadajo državi. V srednjeveških časih so pripadle kralju. Vendar pa je v današnjem času najditelj (ne pa tudi lastnik zemljišča) nagrajen za najdbo in odgovorno ravnanje (iz odgovora predstavnika Agencije za kulturno dediščino).

Napisano potrjuje tudi prvi del Odredbe o upravljanju s starodavnimi relikvijami/ostanki in spomeniki, ki določa, da pod pristojnosti vladnih organov spadajo le dobrine v lasti države. Nad zasebno lastnino pa ima določene pristojnosti občinski svet, ob upoštevanju, da s svojim delovanjem lastniku "ne sme povzročati stroškov, znatnih nevšečnosti ali izgub".

Nepremične kulturne dobrine, ki spadajo pod kulturno dediščino, se ne sme poškodovati ali spreminjati. Zaščiten je tudi ozemlje v radiju 2 metrov okoli spomenika. V obsegu 100 metrov od spomenika pa je prepovedano graditi, postavljati ograje, parkirati avtodome ali kako drugače posegati v ta prostor (ta določba spada v pristojnost ministrstva za okolje in izhaja iz Zakona o varstvu narave). V izjemnih primerih lahko agencija lastnika izvzame iz določb, ki se nanašajo na varovanje okolice spomenika. Javnost nima avtomatično možnosti dostopa do spomenikov, saj dostop zahteva pridobitev privoljenja lastnika zemljišča. Zasebni lastniki z razliko od spomenikov v javni lasti, kjer mora za to skrbeti država oz. lokalna oblast, nimajo obveze skrbeti za okolico spomenika, lahko pa se oblasti z njim dogovorijo, da za spomenik in okolico skrbijo javni organi (Kulturarv, spletna stran).

Zakon o varstvu kulturne dediščine pa v razmerju do zasebnih zbirateljev ureja predvsem področje izvoza kulturne dediščine, saj je njegovo oblikovanje spodbudila prav dražba izvedena leta 1976 v Londonu, kjer je Danska izgubila za državo zelo pomembno sliko Reinholda Timma iz leta 1622. Iz zakona, ki določa prepovedi oz. omejitve izvoza, so izvzeti le kovanci in medalje.⁴ (Kulturarv, spletna stran).

³ Kulturno dobro/dediščina (*assets*) je definirano: kulturne dobrine izpred leta 1660; kulturne dobrine, starejše od 100 let in z ocenjeno vrednostjo od 100.000 DKK dalje; fotografije (ne glede na starost) z ocenjeno vrednostjo 30.000 DKK ali več.

⁴ V primeru, ko je prošnja za izvoz določene dobrine zavrnjena, mora država dati ponudbo za njen odkup (po tržni ceni).

Danska ima precej dolgo obalo in je država, ki ima tudi bogato podvodno kulturno dediščino. Pod vodo se nahajajo naselja iz kamene dobe, ki so bila v preteklosti poplavljena, razbitine ladij ipd. Tudi ta dediščina (starejša od 100 let)⁵ je zaščitena po določbah Zakona o muzejih. Vsakdo, ki odkrije take ostanke, mora o tem obvestiti agencijo ali lokalni muzej (Kulturary, spletna stran).

3. 4 Francija

V Franciji je obiskovanje zbirk nacionalne dediščine druga najpopularnejša kulturna aktivnost, takoj za spremljanjem radiotelevizijskih programov. V preteklih letih je bilo ustanovljeno veliko število lokalnih organizacij, ki se ukvarjajo z varstvom in razvojem kulturne dediščine (3000 novih organizacij samo leta 2004) ter sodelujejo kot neodvisni partnerji mestnih svetov. Od leta 2000 Ministrstvo za kulturo in komunikacije aktivno podpira projekt digitalizacije kulturne dediščine. Skoraj 5 milijonov dokumentov ter prek 2000 ur zvočnih zapisov je bilo digitaliziranih. Namen ministrstva ni označiti vsega za "dediščino", želi pa javnosti ponuditi čim večji dostop do informacij, podatkov itd., kar sedaj omogočajo informacijske tehnologije (povzeto po spletnih straneh Compendium, France).

Varstvo kulturne dediščine je predpisano z različnimi zakoni, ki določajo varovanje zgodovinskih spomenikov in drugih zaščitenej dobrin. Nekateri zakoni so v veljavi že od leta 1913. Najpomembnejši pa je Zakonik o kulturni dediščini (Ordinance No. 2004-178).

Zakonik o kulturni dediščini kot nacionalno bogastvo določa dobrine javnih zbirk in muzejev ter dobrine označene v skladu z določbami, ki se nanašajo na zgodovinske spomenike in arhive, kot tudi vse druge dobrine, ki imajo veliko vrednost za nacionalno dediščino z vidika zgodovine, umetnosti ali arheologije.

V delu, ki se nanaša na varovanje arhivov, so kot **zasebni arhivi** določene zbirke dokumentov, ki se ne štejejo za javne arhive (L211-5. člen). V posebnem poglavju o zasebnih arhivih je določeno, da se lahko zasebni arhivi razglasijo za zgodovinske arhive v primeru, da imajo javni zgodovinski pomen. Taka razglasitev zgodovinskega arhiva pa ne pomeni prenosa lastništva na državo.

V primeru, da se lastnik ne strinja s to odločitvijo, je razglasitev zasebnega arhiva za zgodovinskega možna tudi na osnovi akta sprejetega v soglasju z Državnim svetom.⁶ V tem primeru lahko lastnik v šestih mesecih vloži zahtevek za plačilo odškodnine. Če ne pride do izvensodnega sporazuma, odškodnino določi sodišče.

Lastnik zgodovinskega arhiva mora omogočiti dostop pooblaščenim zastopnikom v skladu z določili akta, sprejetega v soglasju z Državnim svetom. Če lastnik ne želi več razpolagati z zgodovinskim arhivom, mora o tem obvestiti ustrezne organe (*archives administration*). V primeru prodaje pa mora obvestiti novega lastnika, da gre za arhiv z označbo zgodovinskega arhiva. Brez privolitve ustreznih organov zgodovinski arhiv ne sme biti podvržen aktivnostim, ki ga lahko spremenijo ali poškodujejo. Izvoz zgodovinskih arhivov je prepovedan, razen v primeru začasnega izvoza.

⁵ Agencija za kulturno dediščino lahko odloči, da so ostanki iz obeh svetovnih vojn ali drugi ostanki mlajši od 100 let, tudi del kulturne dediščine.

⁶ Državni svet (*Council of State, Conseil d'État*) v Franciji je posvetovalno telo vlade in obenem najvišja stopnja upravne jurisdikcije.

Odstranitev označbe arhiva za zgodovinskega se lahko opravi na zahtevo lastnika ali pa ustreznih organov (*management of the Archives*) po enakem postopku kot pri razglasitvi.

V delu, ki govori o zbirkah v muzejih, se L451-10. člen nanaša na **zasebne zbirke**. V njem je opredeljeno, da se tiste dobrine v francoskih muzejih, ki pripadajo zasebnim, neprofitnim organizacijam, ter so pridobljene kot darilo, zapuščina ali s pomočjo države, lahko brezplačno ali proti plačilu prenesejo samo tistim javnim ustanovam ali neprofitnim organizacijam, ki so se v naprej obvezale, da bodo te dobrine še vedno posojale francoskim muzejem. Ta prenos mora odobriti ustrezen organ uprave v sodelovanju z visokim svetom francoskih muzejev (*Haut Conseil des musées de France*).

Zakonik tudi določa, da se morajo naključne najdbe pri arheoloških izkopavanjih, ki bi lahko imele prazgodovinsko, zgodovinsko, umetniško, arheološko ali numizmatično vrednost, takoj prijaviti županu, ki pa jih mora prenesti/izročiti prefektu. Prijaviti jih mora najditelj in lastnik zemljišča/stavbe, kjer je prišlo do najdbe. Prefekt se o nadaljnjem ravnanju posvetuje z ustreznimi organi s področja arheologije.

Lastnik je odgovoren za začasno konzervacijo in shrambo spomenika, podzidja (temelja), odtisa ali drugih ostalin.

Če obstaja javni interes iz prazgodovinskega, zgodovinskega, umetniškega ali arheološkega razloga, nadaljnja izkopavanja lahko opravi samo država, ali drugi izvajalec s pooblastilom države.

Naključno najdene nepremičnine se lahko po kriterijih pristojne zakonodaje razglasijo za zgodovinske spomenike.

Z najdenimi premičninami pa upravlja država toliko časa, kolikor je potrebno za znanstveno-strokovno analizo, oziroma največ 5 let. Država lahko zahteva lastništvo, vendar pa mora plačati nadomestilo, ki se ga določi izvensodno ali glede na oceno strokovnjakov. Znesek nadomestila se razdeli med najditeljem in lastnikom zemljišča/stavbe.

Pomorska kulturna dobrina, ki se nahaja na javnem območju ter katere lastništva ni mogoče ugotoviti, je last države. Tudi če se po javni objavi v roku treh let lastniki ne najdejo, pomorske najdbe pripadejo državi. Oseba, ki najde pomorsko kulturno dobrino, mora poskrbeti, da ostane ta nepoškodovana ter na mestu in v položaju, kot jo je odkrila. V roku 48 ur mora najditelj o najdbi obvestiti ustrezne organe. Tisti, ki so nenamerno odnesli pomorsko kulturno dobrino z javne površine kot rezultat neke zasebne ali javne aktivnosti jo morajo ustrezno hraniti ter jo v roku 48 ur prijaviti. V primeru več prijav odkritja, ima prednost prvi prijavitelj. Oseba, ki je odkrila in prijavila pomorsko kulturno dobrino, ki pripade državi, ima pravico do nadomestila, ki ga določi upravni organ.

Če je lastnik pomorske najdbe znan, je potrebno pridobiti njegovo pisno privolitev pri vseh nadaljnjih aktivnostih.

Ustrezen državni organ lahko, po pridobitvi mnenja lastnika, razglasi akvizicijo pomorske kulturne dobrine, če obstaja javni interes. V primeru, da ni soglasja lastnika, se javni interes razglasi z ustreznim aktom Državnega sveta. Prenos lastništva razglasi sodišče, lastniku pa pripada odškodnina, ki pokriva vse neposredne, fizične in nedvomne stroške. V primeru, da se odškodnina ne določi sporazumno, jo določi sodišče (povzeto po spletnih straneh IFAR, France).

3. 5 Italija

V Italiji si odgovornost za področje kulture delijo državna, deželna (*regions*), pokrajinska (*provinces*) in občinska oblast. Čeprav v zadnjem obdobju prihaja do opaznih sprememb, ima najpomembnejše upravne in normativne funkcije v večini dežel⁷ še vedno država. Tako je država tudi največja nosilka financiranja javne porabe na področju kulture (50 %, ali več kot 50 % sredstev).

Področje kulturne dediščine predstavlja zelo pomemben del italijanske kulturne politike. Država je odgovorna za strateške naloge glede varstva dediščine ter je tudi neposredno odgovorna za upravljanje s številnimi ustanovami, med katerimi je 196 muzejev, 205 spomeniških in arheoloških območij, 49 knjižnic in 100 arhivov.

Glede upravljanja in varstva kulturne dediščine trenutno poteka razprava o:

- prerazporeditvi odgovornosti med različnimi nivoji oblasti ter
- izboljšanju sistema javno-zasebnega partnerstva pri upravljanju z muzeji in drugim zgodovinskim premoženjem⁸ (povzeto po spletnih straneh Compendium, Italy).

Najpomembnejši normativni akt na področju kulturne dediščine je Zakonik o kulturni dediščini (*Code of the Cultural and Landscape Heritage, Decree No. 42 of 2004*). Zakonik opredeljuje kulturno dediščino, njeno varstvo, vlogo države in drugih nivojev oblasti ter določa sankcije v primeru kršitev določil.

Kulturna dediščina se sestoji iz premičnih in nepremičnih dobrin v lastništvu države, dežel, drugih organov lokalne skupnosti, kot tudi v lastništvu drugih javnih ustanov in organov ter zasebnih neprofitnih društev, ki imajo določen umetniški, zgodovinski, arheološki ali pa antropološki interes (10. člen, prvi odstavek). Pri tem so posebej poudarjene zbirke v muzejih, umetniških galerijah, arhivih itd (10. člen, drugi odstavek).

Tretji odstavek 10. člena pa določa, da kulturna dediščina vključujejo tudi:

- premično in nepremično dobrino, ki ima posebno umetniško, zgodovinsko, arheološko itd. vrednost ter ni v lastništvu prej omenjenih subjektov;
- **arhive in posamezne dokumente, ki so v lastništvu zasebnikov, ki pa imajo pomembno zgodovinsko vrednost;**
- **zbirke knjig ter druga zasebna lastnina, ki ima posebno kulturno vrednost,**
- vsaka druga premična in nepremična dobrina, ki ima velik pomen, ker se nanaša na politično ali vojno zgodovino, zgodovino literature, umetnosti, ali pa ki je dokaz identitete in zgodovine javnih, kolektivnih ali verskih ustanov; kot tudi vse druge zbirke, v lastništvu kogarkoli, ki imajo posebno umetniško ali zgodovinsko vrednost.

⁷ Italija ima 20 dežel, od tega je 5 avtonomnih. Od 1970. leta je država prenesla neposredno odgovornost za kulturno dediščino na deželno oblast v treh avtonomnih deželah: Trentino Alto Adige, Sicilija in Val d'Aosta. V deželi Trentino Alto Adige pa so odgovornost za kulturno dediščino prenesli na pokrajini Trento in Bolzano.

⁸ Varstvo kulturne dediščine je bilo tradicionalno dodeljeno javnemu sektorju. Vendar je v zadnjem obdobju na tem področju opazen tudi proces "privatizacije". Tako je z zakonom 4/93 odprta možnost, da zasebniki upravljajo s t.i. muzejskimi dodatnimi aktivnostmi (knjižarne, trgovine, bari itd.). Z zakonom 368/98 je bilo omogočeno začasno prenašanje upravljanja nad določenimi muzeji zasebnim fundacijam. Proračun iz leta 2002 ter novi zakonik o dediščini iz 2004. leta pa omogočata nadaljnjo privatizacijo javnih storitev, s ciljem povečanja dostopa do kulturne dediščine.

V četrtem odstavku 10. člena pa so našteje konkretne dobrine, iz prvega in tretjega odstavka, kot so:

- dobrine, s področja paleontologije, prazgodovinskih in primitivnih civilizacij;
- redki rokopisi, inkunabule in drugi dokumenti, kot tudi knjige, drugi tisk itd;
- redke geografske karte, partiture, note itd;
- redke fotografije, filmi in drugi avdio-vizualni material;
- zgodovinsko pomembne vile, parki in vrtovi;
- zgodovinski javni trgi, ceste in ulice, in drugi prostori;
- pomembni rudniki (*mineral sites*)
- zgodovinske ladje in druga plovila;
- zgodovinska arhitektura vasi.

Pristojno ministrstvo⁹ je zadolženo za verifikacijo kulturne vrednosti (po uradni dolžnosti ali pa na zahtevo stranke/lastnika) dobrine. Pristojno ministrstvo je v sodelovanju z deželami in drugimi organi lokalne samouprave zadolženo tudi za katalogiziranje kulturne dediščine oziroma za koordinacijo postopkov.

Vsaka naključno najdena premična ali nepremična dobrina mora biti prijavljena pristojnim organom (upravniki, župan, varnostni organi) v roku 24 ur od odkritja. Najditelj je dolžan ustrezno zavarovati najdene dobrine (v primeru da konzervacija na samem kraju ni mogoča, najditelj lahko spremeni lokacijo dobrine, da bi zagotovil njeno varstvo; če je potrebno, za pomoč lahko zaprosi javne organe) (90. člen).

Najdbe so last države (91. člen).

Ministrstvo je dolžno najditelju ponuditi nagrado (92. člen), ki pa ne sme preseči četrtno vrednosti najdene dobrine, ko je ta:

- lastnik nepremičnine, v kateri je dobrina najdena;
- koncesionar (*the concessionaire of the search activities*);¹⁰
- naključni najditelj, ki izpolni določila glede varstva in prijave.

Nagrada je lahko izplačana v denarju ali pa s prenosom lastništva dela najdene dobrine na najditelja (glede s tem povezanih davkov najditelj lahko zaprosi za kredit).

Nagrado določi pristojno ministrstvo na osnovi ocene vrednosti najdene dobrine (tekem trajanja postopka najditelju pripada delno plačilo). Če se najditelj ne strinja z oceno pristojnega ministrstva, vrednost ugotavlja tretja stran, ki je imenovana na osnovi dogovora zainteresiranih strank. Če do dogovora ne pride, tretjo stran določi predsednik pristojnega sodišča (93. člen).

Zakon določa tudi **javni dostop do zasebnih kulturnih dobrin** (104. člen). Predmet teh določil so lahko vse nepremične dobrine s posebno vrednostjo, neodvisno od tega, kdo je lastnik (10. člen, tretji odstavek) in vse kulturno vredne zbirke (13. člen). Posebno vrednost nepremičnih dobrin določa pristojno ministrstvo, po posvetovanju z lastnikom. Procedura javne dostopnosti teh dobrin se določi s sporazumom med lastnikom in upravnikom, ki mora o sporazumu obvestiti občino, v kateri se dobrina nahaja.

Na področju normativnih aktov s področja kulturne dediščine je potrebno omeniti še zakon št. 1089 iz leta 1939 (dopolnjen leta 1975 in 1998). Zakon se nanaša na varstvo dobrin umetniške ali zgodovinske vrednosti.

⁹ *Ministero per i Beni e la Attività Culturali, Ministry for Heritage and Cultural Activities.*

¹⁰ Če je najditelj koncesionar in lastnik nepremičnin, mu pripada višja nagrada, ki ne sme presegati polovico vrednosti najdene dobrine. Najditelj ni upravičen do nagrade, če je do najdbe prišlo brez privolitve lastnika nepremičnine/zemljišča.

V njem je določeno, da pristojno ministrstvo izdaja uradna potrdila o vrednosti predmeta zasebnim in drugim lastnikom. Pristojno ministrstvo vodi seznam posebno vrednih premičnih dobrin, kopije seznama hranijo tudi na prefekturah, kjer so vsem dosegljive. Tudi ta zakon določa obvezno prijavo naključnih najdb. Najdeni predmeti so last države, najditelju pripada nagrada (v denarju ali pa poplačilo z delom najdbe, ki pa ne sme presegati njeno polovično vrednost). V zakonu je tudi zapisano, da ministrstvo lahko zahteva javni dostop do nepremičnih dobrin posebne vrednosti v lasti zasebnikov. Javni dostop do zbirk, arhivov itd. v zasebnem lastništvu pa se uredi od primera do primera. Lastnik mora biti o postopku v popolnosti informiran.

3. 6 Litva

V Litvi je varstvo kulturne dediščine eden od najpomembnejših ciljev državne kulturne politike. V vladnih programih iz leta 1991 in 1994 ter tudi v vseh naslednjih, je to področje še posebej izpostavljeno. V zakonu o nacionalni varnosti¹¹ iz leta 1996 je kulturna dediščina definirana kot predmet nacionalne varnosti.

Mreža litvanskih muzejev se sestoji od nacionalnih, državnih, okrajnih, občinskih, resornih in zasebnih muzejev. Ministrstvo za kulturo je na državni ravni odgovorno za varstvo kulturne dediščine.

Tekom 90 let prejšnjega stoletja so bili sprejeti številni normativni akti s področja varstva kulturne dediščine. Na primer: Zakon o arhivih (1995), Zakon o dokumentih in arhivih (1995, spremenjen 2004), Zakon o načelih državnega varstva narodove kulture (1999) ter Zakon o varstvu nepremične kulturne dediščine (Zakon št. IX-2452 iz leta 2005) in Zakon o varstvu premične kulturne dediščine (Zakon št. I-1179 iz leta 1996, spremenjen 2004) (povzeto po spletnih straneh Compendium, Litva).

Zakon o varstvu nepremične kulturne dediščine določa naloge državnih organov, organov lokalne skupnosti in upraviteljev, financiranje, razglasitev, vodenje registrov, raziskovanje, prostorsko planiranje in javni dostop na področju varovanja različnih lokacij, prostorskih struktur, objektov ali skupine objektov, nacionalnih parkov itd, ki imajo glede na svojo naravo določeno arheološko, arhitektonsko, zgodovinsko, sakralno in temu podobno vrednost. S tem zakonom je več pooblastil na področju varstva kulturne dediščine dobila lokalna oblast.

Za razmerje med zasebnimi zbiratelji in državo je pomemben Zakon o varstvu premične kulturne dediščine. Zakon določa kot premično kulturno dediščino:

- premično kulturno dobro, ki je nastala kot rezultat javnih in individualnih aktivnosti ter ima pomembno kulturno vrednost - na narodopisnem, arheološkem, zgodovinskem, umetniškem, znanstvenem, tehničnem, verskem področju, če opisuje tipične ter specifične fenomene, pomembne za obstoj nacije ter je vključena v Državni register premičnih kulturnih dobrin;
- starine (*antiques*), ki so nastale pred 50 ali več leti.

Kulturne dobrine, čigar ohranitev je v javnem interesu (arheološka odkritja, umetniška dela, orožje, glasbeni instrumenti, različni zapisi in dokumenti, zbirke, fotografije, filmi itd.), morajo biti vključeni v Državni register premičnih kulturnih dobrin. V register vključene dobrine se štejejo kot nacionalno bogastvo ter so pod zaščito države.

---

¹¹ *Law on the Basic National Security of Lithuania.*

Register se sestoji iz:

- popisa premičnega kulturnega premoženja, ki se hrani v litvanskih muzejih in knjižnicah (odgovornost: Ministrstvo za kulturo);
- zapisov, ki se hranijo v litvanskem arhivskem fondu (*Lithuanian Archival Fond*) (odgovornost: *Lithuanian Archives Department* v sodelovanju z Ministrstvom za kulturo);
- samega registra.

Premične kulturne dobrine so lahko last države, občin ter fizičnih in pravnih oseb. Vse najdene premične kulturne dobrine, čigar lastništvo ni mogoče ugotoviti (ali pa je lastnik izgubil pravico do lastništva) so last države. Oseba, ki najde in preda državi kulturno dobrino, je upravičena do nadomestila.

Lastnik dobrine, vpisane v register, mora v primeru njene prodaje ali drugačnega transfera novega lastnika opozoriti na status dobrine ter na predpisane zahteve glede njenega varstva. O transakciji dobrine, ki je vpisana v register, mora obstajati pisni zapis. V roku enega meseca se mora obvestiti ustrezen organ za varstvo kulturne dediščine (*Department of Cultural Heritage Protection*), ki novemu lastniku izda certifikat ter mu predpiše zahteve glede varstva premične dobrine.

Državni organ za varstvo kulturne dediščine lahko zadrži prodajo starine (*antique*) v antikvarnici oziroma v drugi podobni trgovini. Za tako starino lahko država v roku 15 dni plača kupnino, če strokovnjaki ocenijo, da gre za premično kulturno dobrino, oziroma se starina lahko vključi v register - s privolitvijo lastnika.

Državne ustanove imajo tudi predkupno pravico pri prodaji premičnin, vključenih v register. Državne ustanove se ne smejo udeležiti licitacij na avkcijah, imajo pa predkupno pravico, ko se izlicitira zaključna cena (povzeto po spletnih straneh IFAR, Lithuania).

IV. Zaključek

Na ravni Evropske unije lahko posamezne segmente varovanja kulturne dediščine najdemo v več skupnostnih politikah (regionalni razvoj, konkurenčnost, okolje in prostor ipd.), vendar je njihov vpliv na ravni zapisanega v 151. členu ustanovitvene pogodbe EU: "Skupnost bo prispevala k razcvetu kultur držav članic, ob hkratnem upoštevanju njihove nacionalne in regionalne raznolikosti ter promovirala skupno kulturno dediščino." (EC, spletna stran).

Urejanje področja kulturne dediščine je tako prvenstveno v pristojnosti držav članic (tudi z vidika razmerja država-zasebno zbirateljstvo). Vloga EU je vidna predvsem preko smernic, priporočil ter promocijskih ukrepov in finančnih pomoči.

V Avstriji državna pogodba določa, da je urejanje področja kulturne dediščine v pristojnosti zvezne vlade in Agencije za kulturno dediščino. Lastnik kulturne dediščine in zbirk je lahko tako javna ustanova kot tudi zasebnik. Z vidika zakonodaje, ki pokriva področje kulturne dediščine, ni razlik glede na lastništvo zbirke. Obstajajo le razlike glede njihove zaščite. Vse dobrine, ki imajo umetniško, kulturno in/ali zgodovinsko vrednost in so v lasti države, dežele ali cerkve, so z zakonom posebej zaščitene kot spomeniki. Dobre v zasebni lasti pa niso avtomatsko zaščitene, ampak postopke za to sproži Agencija za kulturno dediščino. Proti njeni odločitvi se lastnik lahko pritoži na pristojno ministrstvo. Kriteriji za vpis na omenjeni seznam pa so enaki, ne glede na lastništvo spomenika. Zakon sicer ne določa posebnih zahtev

glede vzdrževanja spomenika v zasebni lasti, vendar pa je namerno opuščanje nujnih ohranitvenih ukrepov kaznivo (ITER, spletna stran).

Najditelj dobrine, ki spada pod kulturno dediščino mora o svoji najdbi poročati oblastem, toda ni je obvezan izročiti. Dobrina pripada najditelju in lastniku zemljišča, kjer je bila najdena.

V Bolgariji je bil nedavno sprejet nov Zakon o kulturni dediščini. Eno od določil obravnava izvoz kulturnih dobrin. Izvoz kulturnih spomenikov javnega pomena ni več dovoljen, izjema je le začasen izvoz z dovoljenjem Ministrstva za kulturo. Zakon tudi določa, da se lahko premične dobrine kulturne vrednosti proda le po opravljeni registraciji pri pristojnem organu, če pa gre za kulturno dediščino, je o tem predhodno potrebno obvestiti ministrstvo za kulturo. V tem primeru ima ministrstvo možnost, da v sedmih dneh odkupi dobrino pod enakimi pogoji kot potencialni kupec. Ob registraciji morajo lastniki navesti izvor dobrine in način njegove pridobitve. Kdor lastništva ne registrira, se tretira zgolj kot skrbnik in ne lastnik določene dobrine (The Sofia Echo, spletna stran).

Bolgarska zakonodaja ne predvideva posebnih spodbud ali olajšav za zasebne lastnike nepremične kulturne dediščine. Hkrati pa od njih zahteva ohranjanje spomenikov v dobrem stanju, omogočanje dostopa in izpolnjevanje številnih drugih dolžnosti. Nekateri lastniki namerno dopuščajo uničenje spomenikov (npr. hiš pod spomeniškim varstvom), z namenom, da le-ti izpadejo iz registra. Na ta način se lastniki "znebijo" obvez iz naslova spomeniškega varstva (ICOMOS, spletna stran). Kulturne dobrine so v Bolgariji torej načeloma pod varstvom države. Tudi vse kulturne dobrine, najdene pri arheoloških izkopavanjih, so v lasti države (IFAR, spletna stran).

Na Danskem je sicer za področje kulturne dediščine zadolžena Nacionalna agencija za kulturno dediščino, v katere pristojnost sodi varovanje vsega pomembnega, kar izpričuje različna obdobja Danske (najdišča, spomeniki, zgodovinske zgradbe, muzeji ipd.), vendar pa je osnovno načelo zasebnega zbirateljstva in zasebnih zbirk na Danskem to, da so te zasebna zadeva. V zakonodaji obstajata le dve pomembni izjemi:

- redka in dragocena umetniška dela, dobrine, ki so posebnega pomena za kulturno zgodovino (knjige, rokopisi, dokumenti ipd.), brez dovoljenja ne smejo zapustiti Danske. To določilo vsebuje zakon, ki pokriva varovanje kulturne dediščine;
- najdene dobrine, ki imajo veliko kulturno in zgodovinsko vrednost (redka dela, dragocene kovine in kovanci, starodavni artefakti, fosili ipd.) in nimajo znanega lastnika (mrtva lastnina), pripadajo državi. Najditelj (ne pa tudi lastnik zemljišča) je nagrajen za najdbo in odgovorno ravnanje.

V francoski področni zakonodaji so določila glede zasebnih arhivov in zasebnih zbirk, ki se nanašajo na pravice in dolžnosti zasebnih lastnikov zgodovinskih arhivov. Tičejo se predvsem postopka razglasitve zasebnega arhiva/zbirke za zgodovinskega ter določenih omejitev pri njihovem nadaljnjem transferju. Zakonodaja natančno določa pravice in dolžnosti v primeru naključne najdbe. Država lahko zahteva lastništvo, vendar najditelju in lastniku zemljišča pripada nadomestilo.

V Italiji so za področje kulturne dediščine zadolženi različni nivoji oblasti, pri čemer je še vedno primarna vloga države. V področni zakonodaji obstaja nekaj določil, ki se nanašajo na zasebno lastništvo kulturne dediščine ter so večinoma usmerjena na vključitev zasebnih arhivov in drugih zbirk v kulturno dediščino ter na urejanje njihove javne dostopnosti. Posebej so določene pravice in dolžnosti najditelja oziroma lastnika v primerih, ko pride do naključnih najdb. Najdbe so last države. Najditelju oziroma lastniku zemljišča se ponudi nagrada, ki ne sme preseči četrtno oziroma polovico vrednosti najdene dobrine.

V Litvi je bila zakonodaja s področja varovanja kulturne dediščine sprejeta v obdobju po osamosvojitvi. Odlikuje jo individualno urejanje področja arhivov, nepremične oziroma premične kulturne dediščine itd. V primeru slednje igra pomembno vlogo Državni register premičnih kulturnih dobrin, ki vključuje tudi dediščino v lasti fizičnih oseb. Vsa najdena premična kulturna dobra, čigar lastništvo ni mogoče ugotoviti so last države. Najditelj je upravičen do nadomestila.

Pripravila:

mag. Andrej Eror

mag. Mojca Pristavec Đogić

Viri:

1. Avstrijski Zvezni zakon o ohranitvi spomenikov: Bundesgesetz betreffend den Schutz von Denkmalen wegen ihrer geschichtlichen, künstlerischen oder sonstigen kulturellen Bedeutung (Denkmalschutzgesetz - DMSG) StF: BGBl. Nr. 533/1923.
2. BMUKK: Sixth report of the Federal minister for education, science and culture to the Nationalrat (lower chamber of the Austrian parliament) on the restitution of art objects from Austrian federal museums and collections:
http://www.bmukk.gv.at/medienpool/13384/restitutionsbericht_2003_04e.pdf (19. 8. 2009).
3. CE: Council of Europe: Directorate of Culture, Cultural and Natural Heritage:
<http://www.coe.int/T/DG4/CultureHeritage/> (2. 9. 2009).
4. Center for Policy Studies: Cultural Heritage Legislation: Bolgarija:
<http://www.policy.hu/petkova/Activity%20Report.html> (15. 7. 2009).
5. COMPENDIUM, Cultural policies and trends in Europe, Country profile: Italy:
<http://www.culturalpolicies.net/web/italy.php?aid=1> (19. 8. 2009).
6. COMPENDIUM: Cultural policies and trends in Europe, Country profile: France:
<http://www.culturalpolicies.net/web/france.php?aid=429> (3. 9. 2009).
7. COMPENDIUM: Cultural policies and trends in Europe, Country profile: Lithuania:
<http://www.culturalpolicies.net/web/lithuania.php?aid=1> (7. 9. 2009).
8. COMPENDIUM: Cultural policies and trends in Europe:
<http://www.culturalpolicies.net/web/profiles-download.php?pcid=1200> (16. 7. 2009).
9. EGMUS: European Group of Museum Statistics: Austria:
http://egmus.minuskel.de/uploads/tx_usermusstatistic/Austria.pdf (20. 8. 2009).
10. ICOMOS: The International Council on Monuments and Sites: Bolgarija: Heritage in Danger: http://www.international.icomos.org/risk/world_report/2006-2007/pdf/H@R_2006-2007_12_National_Report_Bulgaria.pdf (8. 9. 2009).
11. IFAR: Austria: International foundation for art research: Country Summary for Austria:
http://www.ifar.org/country_title.php?docid=1192051699 (15. 7. 2009).
12. IFAR: Bulgaria: International foundation for art research: Country Summary for Bulgaria: http://www.ifar.org/country_title.php?docid=1220914712 (15. 7. 2009).
13. IFAR: Denmark: International foundation for art research: Country Summary for Denmark: http://www.ifar.org/country_title.php?docid=1180067745 (15. 7. 2009).
14. IFAR: EU: International foundation for art research: Country Summary for EU:
http://www.ifar.org/country_title.php?docid=1180074947 (15. 7. 2009).

15. IFAR: France: National Heritage Code (Ordinance No. 2004-178) (2004) ("2004 NHC"): http://www.ifar.org/icp_legislation.php?docid=1216409157 (27. 8. 2009).
16. IFAR: Italy: Protection of Items of Artistic and Historic Interest (Law No. 1089) (1939 Law): http://www.ifar.org/icp_legislation.php?docid=1216667434 (26. 8. 2009).
17. IFAR: Italy: Code of the Cultural and Landscape Heritage, Decree No. 42 of 2004: http://www.ifar.org/icp_legislation.php?docid=1216667045 (20. 8. 2009).
18. IFAR: Lithuania: Country Summary: http://www.ifar.org/country_title.php?docid=1180200233 (4. 9. 2009).
19. IFAR: Lithuania: Law on Protection of Movable Cultural Property (Law No. I-1179) (1996, as amended 2004) ("PMCP"): [http://www.ifar.org/upload/PDFLink491890e3837d4WMK%20-%20Lithuania%20-%20Protection%20of%20Movable%20Cultural%20Property%20\(Eng\).pdf](http://www.ifar.org/upload/PDFLink491890e3837d4WMK%20-%20Lithuania%20-%20Protection%20of%20Movable%20Cultural%20Property%20(Eng).pdf) (4. 9. 2009).
20. ITER: Austria: The cultural heritage situation in Austria: <http://www.iter-cadses.it/en/legal/austria2.htm> (7. 9. 2009).
21. Kulturarv: Denmark: http://www.kulturarv.dk/english/cultural_heritage/index.jsp (2. 9. 2009).
22. Moussis Nicholas: Access to European Union law, economics, policies, European Study Service, Belgium, 2009.
23. Odgovor predstavnice avstrijskega Zveznega ministrstva za izobraževanje, umetnosti in kulturo z dne 19. avgusta 2009.
24. Odgovor predstavnika danske Agencije za kulturno dediščino z dne 24. 8. 2009.
25. Pravilnik o varovanju in hranjenju nacionalnega bogastva in muzejskega gradiva, o vpisu v razvid muzejev in o podelitvi pooblastila za opravljanje državne javne službe muzejev: <http://www.uradni-list.si/1/objava.jsp?urlid=2008110&stevilka=4768> (9. 9. 2009).
26. The Sofia Echo: Constitutional court asked to rule on Law on Cultural Heritage: <http://sofiaecho.com/print.php?storyid=763709> (8. 9. 2009).
27. UNESCO: New Cultural Heritage Laws Database: http://portal.unesco.org/culture/en/ev.php-URL_ID=36356&URL_DO=DO_TOPIC&URL_SECTION=201.html (2. 9. 2009).
28. Zakon o varstvu kulturne dediščine, Ur.l. RS, št. 16/2008: http://zakonodaja.gov.si/rpsi/r04/predpis_ZAKO4144.html (7. 9. 2009).